

OB 12. ŠTEVILKI VRHNIŠKIH RAZGLEDOV

Zvezek našega Zbornika, ki je pred nami, smo pripravljali v letu 2011, ko je minilo 150 let od rojstva slikarja Jožefa Petkovška. Zato je uvodni del zbornika posvečen tej obletnici. Izpod peresa dr. Milčka Komelja, poznavalca slikarja in njegovega dela, sta oba uvodna članka **Skrivnosti slikarja Jožefa Petkovška. Pogled na recepcijo njegove ustvarjalnosti** in **Bolečina slikarjevega brezdorstva**. Avtor nam oriše delo tega zapletenega, »norega« umetnika, ki je s svojim »neizprosnim« realizmom pritegoval tako umetnike kot raziskovalce in ki še danes, stoletje po smrti, vznemirja in sproža vprašanja, na katera ni dokončnih odgovorov. Prikaže in analizira poglede in odzive, opise in interpretacije Petkovškovega dela vse do najnovejšega časa. V prispevku z naslovom **Bolečina slikarjevega brezdorstva** pa posebej obravnava Petkovškovo sliko Doma.

Sledi članek Janeza Kosa **Vrhniško prebivalstvo v letih 1847-1870**, ki ga je pripravil po Statusu animarum - Popisu duš. Te popise je Cerkev vodila, da bi spremljala versko življenje posameznikov, a so vanje zapisali tudi druge podatke, tako velikost hišnih posesti, poklice, migracije prebivalcev.

Polona Zalokar nas v nadaljevanju cikla **Hiše se spreminjajo, sledovi ostanejo** popelje po

Voljčevi cesti in Klisu. Na Voljčevi cesti, ki je nadaljevanje Stare ceste, odkriva številne zanimivosti, kot so poslopja stare vrhniške šole, kje je bilo ustanovljeno in imelo prvi sedež vrhniško Katoliško društvo rokodelskih pomočnikov, znamenitosti župnijske cerkve sv. Pavla in drugo. Z opisom Klisa pa nas spomni, da so bile pred vojno tu njive, kjer je rastlo žito in krompir.

Utrinek iz življenja na Vrhniki v sredini prve polovice prejšnjega stoletja je zajet v sestavku **Kripca tete Ančke** Janeza Tomšiča.

Aleksandra Serše je pripravila 1. del prispevka **Vrhniška šola skozi čas**. V njem piše o nastanku šole in napoveduje še dve nadaljevanji. Tatjana Hojan pa nadaljuje z življenjepisi vrhniških učiteljev. Tokrat predstavlja učitelja in šolskega upravitelja **Ivana Štreklja (1880-1959)**, učitelja **Robertu Zieglerja (1864-1930)** in učiteljici **Petro Oberšanu Petrovčič (1899-1991)** in **Ano Nušo Rape (1905-1986)**.

Jože Jurca v članku **Vrhniški živinozdravnik dr. Ivo Ogorelec** se poleg podrobne obravnave življenja in dela dr. Ogorelca dotakne tudi študija veterine v Zagrebu in ustanovitve Veterinarske fakultete v Ljubljani.

Anja Frković predstavlja **življenje in delo Rafaela Ogrina (1885-1966)**, ljubiteljskega raziskovalca vrhniške zgodovine, čigar bibliografija in zapuščina kaže, da je dosti raziskoval v arhivih in bil odličen poznavalec zlasti starejših zgodovinskih virov.

Iztok Petrič nam predstavlja **veleposestnika, trgovca in politika Ivana Ogrina, Kobalovega** s Stare Vrhnike, in njegovo zanimivo življenjsko pot prek Brazilijske, kjer je kot uspešen in ugleden poslovnež postal celo avstrijski častni konzul. Po povratku v domovino se je naselil na Lavrici, kjer je pustil neizbrisni pečat svojega delovanja.

Anton Fefer v prispevku **Imeli smo šolo letenja z jadralnimi letali** govori o športnem udejstvovanju vrhniške mladine v prvih povojnih letih.

Olga Pivk je v članku **Vrhniške opekarne** pripravila pregled nekdanje cvetoče opekarne dejavnosti na Vrhniki. Podrobno se je posvetila največjim, Kotnikovi in Jelovškovi opekarni.

O zanimivi in za naš okoliš nekoliko nenavadni arhitekturi na Vrhniki pa je govora v prispevku Nives Klobčar **Kunstljeva vila**, ki ga objavljamo ob 100. obletnici njene graditve.

Pohodnikom, ki jih zanima kulturna, predvsem stavbna dediščina, ohranjena po naših vaseh, bo dobrodošla **Etnološka interpretacija itinerarija Po poteh Cankarjeve matere**, ki so jo pripravili študentje etnologije in kulturne antropologije pod vodstvom prof. Vita Hazlerja in Bože Gratenauer Bratuž. V njej nam predstavljajo številne zanimive objekte ob poti od Klanca na Vrhniki oz. Stare Vrhnike prek Žažarja in Horjula do Vrzdence.

Posebnost je prispevek Toneta Simončiča **Vrhnika v filateliji 1827-2011**, kjer nas kratko seznani s pošto zgodovino in filatelijo. Nato predstavi slike poštnega gradiva z vrhniškimi žigi, znamke z znamenitimi osebnostmi in njihovimi deli, med katerimi so Cankar, Petkovšek, Stern, posebnosti in znamenitosti vrhniškega območja. Tu so iluminacija iz rokopisa, nastalega v samostanu Bistra, borovniški most, več tisočletij staro kolo z osjo, najdeno na barju, vrhniški pirh, barjanske rastline ... Prav preseneti nas starost in množina poštnega gradiva z vrhniškega območja, kar pa priča o pomembnosti poštne postaje na Vrhniki, ki je delovala že pred stoletji.

Razgledi prinašajo še **spomine magistre Ele Brenčič (1925-2008)**, Šimcove s Stare ceste, ki je dolga leta vodila vrhniško lekarno. Sledi reportaža Vesne Marinčič **Ivan kot Vrhničan**, ki jo je napisala o pogovoru z Ivanom Tischlerjem o Cankarju (objavljeno v Delu leta 1976 ob 100-letnici Cankarjevega rojstva). Govori o okoliščinah, zaradi katerih je Cankarjev spomenik prav tam, kjer je. Gašper Tominc pa je pripravil **Vrhniško kroniko za leto 2011**. Na koncu je še kratko poročilo o delu Muzejskega društva v letu 2010.

Vsem, ki so prispevali k pripravi in izidu tega zbornika, se iskreno zahvaljujem.

Na Vrhniki, aprila 2012

Marija Oblak Čarni

urednica